

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Verslag Polen-reis: 9-17 September 1995

Jong, M. de

Citation

Jong, M. de. (1996). Verslag Polen-reis: 9-17 September 1995. *Bestuurskundige Berichten*, 11(1), 24-28.
Retrieved from <http://hdl.handle.net/1887.1/item:3233965>

Version: Publisher's Version

License: [Creative Commons CC BY-NC-ND 4.0 license](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

Downloaded from: <http://hdl.handle.net/1887.1/item:3233965>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

De BEL-commissie

Dit jaar is voor de vierde keer een Bestuurskundige Evaluatiecommissie Leiden, kortom BEL-commissie samengesteld. De commissie is onderverdeeld in drie subgroepen die zich bezighouden met het evalueren van het onderwijs in de propedeuse, het doctoraal-I en het doctoraal-II en het functioneren van de studieadviseur en het onderwijssecretariaat.

Ook willen we dit jaar, net als vorig jaar voor het eerst is gebeurd, een onderzoek doen onder de eerstejaars die besluiten te stoppen met hun studie bestuurskunde. Als laatste willen we dit jaar voor het eerst het doctoraal-III gaan evalueren. Het evalueren van het doctoraal-III kost echter veel tijd (te veel) tijd, daarom hebben we besloten om geen onderzoek per facet of veld te doen, maar een *overall* evaluatie.

Enkele gezichten van de BEL-commissie die je met jouw problemen kunt benaderen

Verslag Polen-reis 9-17 September 1995

Marjolein de Jong

Zaterdag 9 September

Om 6.00 uur 's ochtends vertrokken we vanaf Gebouw 5, iedereen was volledig bepakkt en bezakt, maar nog wel erg slaperig. We hadden een lange busrit die alle deelnemers de gelegenheid gaaf elkaar te leren kennen, of als ze elkaar al kenden deze kennis te

verdiepen. Na een hele dag in de bus kwamen we om ongeveer 18.00 uur in onze jeugdherberg in Berlijn aan waar we voorzien werden van beddegoed en een warme maaltijd. Na het eten wandelden we als echte toeristen de *Unter dem Linden* af, en onder de *Brandenburger Tor*, en

bezichtigten we de *Gedächtniskirche*.

Zondag 10 September

Na een stevig ontbijt vertrokken we om 9.00 uur. Aan de grens van Polen stond een kleine file, maar gelukkig hadden we weinig problemen wel kregen we een ste-

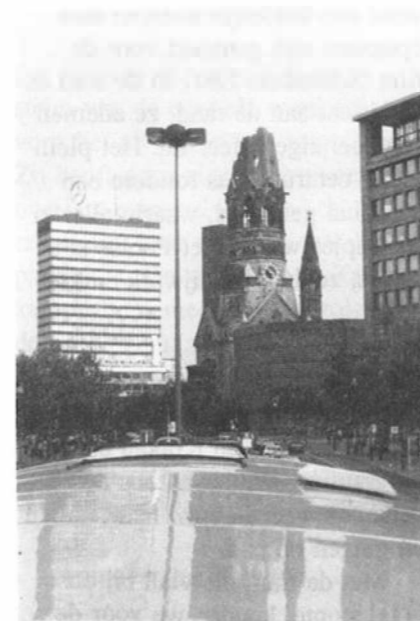
mpel in ons paspoort van de douane-beambte. Om ongeveer 14.00 uur

kwamen we aan in Poznan, waar we werden ontvangen door de burgemeester. Hij leidde ons rond op een groot landgoed (Janckowitz), dat was opgeknapt door studenten (uit Nederland), waar we die nacht zouden slapen. Na een warme lunch, aangeboden door de gemeente Tarnowo Podgorne, werden we naar de conferentie zaal gebracht. We kregen er een verhaal te horen over het functioneren van de gemeente. Het bleek dat deze burgemeester economische groei in zijn gemeente erg belangrijk vond. Op dit moment zijn er teveel boeren, deze zou hij willen omscholen tot fabrieksarbeiders. De grond van deze boeren is ook erg waardevol om als industrieterrein te gebruiken. Hij wil eigenlijk zoveel mogelijk industrie aantrekken, om de werkloosheid tegen te gaan. De ge-

meente is zich ervan bewust dat er rekening met het milieu moet worden gehouden en zal dan ook maatregelen nemen om vervuiling zoveel mogelijk te voorkomen.

Er is veel veranderd na de politieke omwenteling, hetgeen ook goed merkbaar is op lokaal niveau. Momenteel zijn de burgers ontevreden over de vooruitgang van de infrastructuur. Binnen de afgelopen vier jaar heeft de burgemeester gezorgd voor telefoon in alle huizen, goede waterleidingen, gasleidingen en elektriciteit. Hetgeen voor die tijd helemaal niet aanwezig was! Dit heeft de gemeente veel geld gekost, er is daardoor op dit moment geen geld voor verharde wegen. De burgers van Tarnowo Podgorne zijn zo gewend aan de vooruitgang en aan nieuwe ontwikkelingen, dat ze nu eigenlijk niet inzien dat er geen geld meer is voor de aanleg van verharde wegen. Als de burgemeester niet aan hun wensen kunnen voldoen zou dit gevolgen kunnen hebben voor de verkiezing van de burgemeester.

Waldy (onze burgemeester) schijnt zich hier niet echt zorgen om te maken. De omgeving van Poznan is erg mooi en ook rijk aan bodemschatten (voornamelijk gas). Er zijn veel mogelijkheden voor industrie (vooral staalindustrie) en is daarom voor investeerders erg aantrekkelijk.

De Gedächtniskirche in Berlijn

Tarnowo Podgorne is een dorp bij Poznan. Het ontstond in de dertiende eeuw, toen was het dorp eigendom van de familie van Zarembo. In 1293 gaven de eigenaren het dorp aan de bisschop van Poznan, het bleef tot 1798 in handen van de bisschoppen van Poznan, daarna kwam het in private handen. In 1898 werd Tarnowo met drie andere dorpen (Rumianek, Kokoszcyn en Gora) gekoloniseerd door de pruisen. In 1945 werd het bevrijdt van de

Duitse bezetter. In 1972 werden de vier dorpen een commune, Tarnowo Podgorne. Tarnowo is de vriendengemeente van de gemeente Norg, waar de moeder van Henca (ex-BIL-bestuur) burgemeester is. Via Henca's moeder hebben we deze excursie tot stand kunnen brengen.

Die avond regelde de burgemeester dat we met een Poolse bus nog even naar Poznan konden, zodat onze eigen buschauffeur ook mee kon, omdat hij zich aan zijn rij-schema moest houden. Eenmaal terug bij het landgoed kregen we nog een broodmaaltijd aangeboden; het was even wennen, maar we pasten ons al snel aan het eetritme van Polen aan. Een prima eerste dag in Polen!!

Maandag 11 September

We vertrokken weer om 9.00 uur omdat we volgens ons schema om 14.00 uur in Warschau moesten zijn. Dit haalden we helaas niet doordat we een route hadden genomen die op de kaart korter leek dan hij werkelijk was. En omdat je op de Poolse wegen nog achter een paard en wagen kunt rijden, die totaal geen haast schijnen te hebben. We kwamen hierdoor behoorlijk te laat voor onze excursie naar de Nederlandse ambassade in de hoofdstad van Polen. Het ambassadepersoneel vertelde ons dat doordat we zo laat waren een excursie helaas niet meer mogelijk was. We vonden dit natuurlijk erg jammer, maar het Nederlandse personeel op de ambassade die op ons gewacht hadden, stelden voor om nog wel even te borrelen. Dit was erg gezellig en we konden zo in deze heel ongedwongen sfeer al onze vragen stellen. Zo kwamen we een hele boel dingen over Polen te weten, bijvoorbeeld dat giraal geldverkeer vrijwel onmogelijk is, dat een boer in Polen al rijk is

wanneer hij twee koeien bezit en dat er ongelofelijk veel gepensioneerde mensen zijn, omdat de pensioensgerechtigde leeftijd op 55 jaar is vastgesteld.

's Avonds hebben we gezamenlijk in de Poolse pizzeria gegeten, niet culinair, maar heel gezellig!

Dinsdag 12 September

Om 10.00 uur stond de excursie naar het Ministerie van Economische Betrekkingen op het programma. Op het ministerie waren ze erg blij dat Nederlandse studenten interesse toonden voor Polen. We kregen er een soort college van Dr. Jozef Soldaczuk, van het *Foreign Trade Research Institute* in Warschau.

Hij vertelde ons over de positie van de Poolse economie na vijf jaar werken richting een markteconomie. De transformatie van Polen van een totalitaire staat (onder invloed van het communisme vanuit de voormalige Sovjetunie) naar een parlementaire democratie, vrije concurrentie en het marktmechanisme werden noodzakelijk geacht voor het ontstaan van een efficiënt economisch systeem. De ontwikkelingen leidden echter tot recessie, waar Polen pas in 1992 weer een beetje bovenop kwam. Dat er enorme werkloosheid was kwam niet alleen door de recessie, maar ook door het feit dat in de tijd van de staatsbedrijven sprake was van teveel arbeiders op een werkplaats. En nu was er sprake van vrij vraag en aanbod van werknemers. Tot 1950 werd de markt gedomineerd door zware industrie en was er veel werk door het militair industriële complex van het Warschau-Pact. Toen na 1991 dit alles niet meer bestond verloren deze industrieën hun markt.

Door veel te investeren, veel export en produktiviteitstoename groeide de economie van Polen in 1994. Er blijft echter veelwerkloosheid wat leidt tot pu-

blieke frustratie die vaak uitmondt in stakingen. Na afloop van het college konden we vragen stellen. Het was een vrij technisch verhaal dat we te horen hadden gekregen, maar het gaf een goede indruk van de economische situatie in Polen.

In de middag hadden we een excursie op het Pools Parlement. We kregen een rondleiding waar ons de geschiedenis van het gebouw werd verteld. Vroeger was het gebouw een school, na vele verbouwingen is het geworden wat het nu is, een indrukwekkend gebouw, met een bijzonder mooie parlamentszaal. We kregen een kort overzicht van wat er sinds de middeleeuwen

veranderd is. In de middeleeuwen was er een seculiere en een kerkorganisatie die de koning advies gaven. In 1943 ontstond er een scheiding tussen representanten van de koning en burgers (het lager huis). Het Pools parlement bestond toen uit twee huizen, de senaat, geleid door de monarch, en het parlement. Het parlement had toen nog geen eigen zitting, die kregen ze pas na de eerste wereldoorlog.

Later kregen ze een eigen gebouw. Het parlamentsgebouw werd in de tweede wereldoorlog gedeeltelijk vernietigd, wat jammer was, omdat er zich op geschiedkundig gebied veel had afgespeeld. De kleine constitutie was er aangenomen (20 februari 1919) en ook de constitutie van 1921. In 1926 werd Ignacy Moscicki er tot president verkozen. Het is later wel weer opgebouwd. We kregen ook een overzicht van de debatruimte waar de partijen op waren aangegeven. Daar mochten we plaatsnemen in de banken en de staf van de

voorzitter waarmee hij bijeenkomsten opent vasthouden. Verder werd ons uitgelegd hoe een wet in

Polen tot stand wordt gebracht. Aan het einde van de rondleiding was er gelegenheid om vragen te stellen.

Na afloop kon iedereen op eigen gelegenheid de stad bekijken. Een aantal maakten een stadswandeling, en beklommen de toren van het paleis van kunst en cultuur, hetgeen ons een indrukwekkend uitzicht verschafte. Na een hele lange tocht langs verscheidene kerkjes hebben we even staan kijken bij een waakvlam, die brandt om de oorlogsslachtoffers van onder andere WO 1 en 2 te herdenken. We waren precies op tijd om daar de wisseling van de wacht te zien. Het oude stadscentrum was bijzonder gezellig, daar hebben de meeste dan ook lekker buiten op een terrasje gegeten.

Woensdag 13 September

We kwamen na een lange busreis, om ongeveer 15.00 uur in Krakau aan, dit was vroeger de hoofdstad van Polen. Het was er qua architectuur erg mooi, veel mooier dan het beton grauwe Warschau. We hadden de middag dan ook uitgetrokken voor het bezoeken van musea en het oude centrum. Het werd ons duidelijk waarom hier opnamen zijn gemaakt voor de film 'Schindlers List', in de stad en de burcht aan de rand, ze ademen een heel eigen sfeer uit. Het plein in het centrum was rondom een markthal gebouwd, waarin allerlei kraampjes waren met Poolse souvenirs, zoals houtsnijwerk en kleden.

Donderdag 14 September

Deze dag stond er een bezoek aan de gouverneur van Krakau op het programma. We hesen ons dus 's ochtends weer in onze nette kleren en gingen op pad.

Met de tram die vlak bij ons hotel stopte, konden we voor de deur van de gouverneur uitstappen. We werden ontvangen door

de secretaris van de gouverneur die, omdat hij verkouden was, gebruik maakte van een vertaler. Polen is in 49 provincies (*viovo-de's*) verdeeld. De taken van deze *viovo-de's* zijn bij wet geregeld en worden door de 'departementen' van de *viovo-de* uitgevoerd. De organisatie van de departementen is niet zo strikt geregeld, waardoor er onderlinge verschillen bestaan qua namen van de departementen en de wijze waarop zij hun taken uitvoeren. De gouverneur wordt door de minister-president voor onbepaalde tijd aangesteld. De *viovo-de* heeft aanzienlijke invloed op de gemeenten.

De belangrijkste taken van een *viovo-de* zijn als volgt:

- verschaffen van een goed functionerende gezondheidszorg en culturele instellingen,
- supervisie en het maken van beleid voor infrastructuur, bouwtoezicht, milieubescherming, grondbeheer, transport en landbouw,
- defensie,
- supervisie over een bepaalde groep staatsondernemingen en de privatisering daarvan,
- uitgave van paspoorten.

De *viovo-de* ontvangt financiële steun van de centrale overheid voor het uitvoeren van haar taken. Zij heeft geen eigen inkomsten en overlegt eenmaal per jaar een overzicht van haar uitgaven met het parlement. De *viovo-de* van Krakau kampt momenteel met de volgende problemen:

- activeren van de arbeidsmarkt,
- ontwikkeling van de infrastructuur,
- bescherming van het milieu,
- gezondheidszorg en sociale zorg,
- promotie van de regio.

Na deze uiteenzetting van de taken van de *viovo-de* en die van de

viovo-de van Krakau in het bijzonder, kregen wij een overzicht van de belangrijkste economische ontwikkelingen in de regio en het belang van de regio. De stad Krakau was reeds van oudsher een belangrijk industrieel centrum in de regio. Men wil dit graag voortzetten en de cijfers wijzen uit dat het de goede kant op gaat. Na afloop van het betoog was er gelegenheid tot het stellen van vragen waar ook goed gebruik van werd gemaakt. Hierna vertrok de secretaris en bleef de vertaler achter om het met ons over verschillen tussen Nederland en Polen en het onderwijssysteem in het bijzonder te hebben. Hij was bijzonder geïnteresseerd in Nederland en wilde ook graag precies weten wat we van Polen vonden. Ook hier werd het ons duidelijk dat men het heel leuk vindt als buitenlandse studenten interesse tonen voor Polen.

De middag was vrij gelaten om de stad en de burcht te bezichtigen, om lekker op een terrasje in de zon te zitten, of om te winkelen. 's Avonds was er nog de gelegenheid om de poolse keuken beter te leren kennen.

Vrijdag 15 September

We vertrokken om 10.00 uur uit Krakau; op naar onze volgende excursie, die in Auschwitz zou plaatsvinden.

Bij aankomst regende het een beetje en het was koud en mistig, wat de sfeer van dit vernietigingskamp goed deed uitkomen. Het was een bijzonder onwerkelijk gevoel, om rond te lopen in een kamp waar zoveel mensen op de meest lugubere manieren zijn vermoord. Het is nauwelijks voor te stellen dat zo'n groot kamp alleen maar is gebouwd voor het uirroepen van een ras. De meesten liepen dan ook een beetje verdoofd rond. Alle barakken zijn intact gebleven, zodat we overal konden kijken, tot en met de gaskamers

toe. Er waren hele gangen vol foto's van de mensen die er de eerste twee jaar van het bestaan van het kamp hadden gezeten, dat was van toen alles nog nauwkeurig bij werd gehouden. Later werden de mensen alleen nog maar genoteerd en kregen ze een nummer op hun arm. Ook waren hele gangen volgestouwd met afgeschoren haar en afgenomen bezittingen, hetgeen allemaal door de nazi's bewaard was om in Duitsland weer opnieuw gebruikt te worden.

Na Auschwitz gingen we naar Birkenau, dit was het vernietigingskamp waar alleen maar mensen uitgemoord werden. We hadden ons laten vertellen dat de meeste gebouwen vernietigd waren en er dus niet echt veel meer te

De toegangspoort tot het vernietigingskamp Birkenau

zien was. Dit was niet waar, door de uitgestrektheid van het terrein en de reconstructie van enkele barakken was er wel veel te zien. Wat vooral erg indrukwekkend was, was de poort waar je het ein-

de van de spoorlijn zag. Dit symboliseerde letterlijk en figuurlijk 'het eindstation'. Ook dit kamp was bijzonder ruim opgezet en besloeg een hele grote oppervlakte.

Na ons late vertrek uit Auschwitz kwamen we in Wroclaw aan waar we alleen de nacht door zouden brengen. De volgende dag zouden we naar Berlijn gaan.

Zaterdag 16 September

Vandaag gingen we terug naar Berlijn, we kwamen door een file te laat op onze excursie naar de Bundestag. De receptioniste was erg aardig en regelde dat onze excursie toch nog door kon gaan. De Bundestag was in verbouwing dus we kregen een film te zien die ook een goede indruk gaf van het gebouw. De Bundestag is het verkozen parlement van Duitsland, haar leden worden voor vier jaar gekozen. Functies van de Bundestag zijn: wetgeving, controle van de overheid, controle van de financiën, verkiezen van de president van de Bundestag en de vice presidenten, verkiezingen van de helft van de rechters van de federale constitutionele rechtbank, etcetera. Kortom een heel belangrijk orgaan. Leden van de Bundestag met dezelfde ideeën kunnen een parlementaire groep vormen met minimaal vijf procent leden van de Bundestag (= 34 leden).

Beslissingen die ze nemen worden voorbereid in werkgroepen. De president van de Bundestag (of een vice-president geassisteerd door twee leden van de Bundestag) zit de plenaire vergadering van de Bundestag voor. De president representeert de Bundestag in externe relaties, speelt een belangrijke rol bij verkiezingen van de federale president, gaat over de bewaking van het terrein en de gebou-

wen etc. De Bundestag kiest de federale kanselier, federale ministers worden door de federale president gekozen. De Bundestag kan de overheid afzetten wegens gebrek aan vertrouwen. We kregen heel veel te horen tijdens deze excursie, teveel om hier op te schrijven. De onderwerpen waren: commissies in de Bundestag, de Bundesrat, hoe werkt de controle van de overheid en hoe gaat wetgeving in zijn werk.

Verder kregen we op dia's ook te zien hoe Hitler de Bundestag gebouwd zou willen hebben, vier maal zo groot, breed en hoog als het nu is. Ook werd er verteld hoe het Derde Rijk aan zijn einde kwam, en hoe Hitler en zijn echtgenote zelfmoord pleegden. Dit was interessant voor ons, daar we net uit Auschwitz kwamen en omdat deze informatie voor de meeste van ons nieuw was.

Na afloop kregen we een warme lunch aangeboden, hier waren we wel aan toe na de toch wel lange zit in de bus. Na de lunch, die overigens pas om 16.00 uur

plaatsvond, kon iedereen de stad in gaan. We zouden elkaar later die avond weer zien in een restaurant waar we ter afsluiting van de excursie met iedereen zouden gaan eten, mede ter gelegenheid van de verjaardag van onze buschauffeur in een Joegoslavisch restaurant.

De laatste avond van onze Buitenlandse excursie besloten om we om nog maar eens flink de bloemetjes buiten te zetten. En hoewel de jeugdherberg in Berlijn al om middernacht op slot ging, slaagden we er toch in om nog binnen te komen dankzij een heel behulpzame mederwerker.

Zondag 17 September

Helaas alweer de laatste dag van onze excursie, dus vertrokken we alweer vroeg richting Nederland. Om 18.00 uur bereikten we Leiden weer, allemaal moe, maar zeker voldaan!!!

Lobbyen: Blijspel of Grieks drama?

Op 18 oktober werd door de BIL een groots forum georganiseerd ter gelegenheid van haar tweede lustrum. Titel van het forum was "Lobbyen; Blijspel of Grieks drama voor de democratie. Voor het forum was dit keer niet gekozen voor een opzet met referaten en co-referaten, maar er waren verschillende debatrondes.

Karen van Drimmelen en Marie-Louise Smolenaars

De organisatoren van het forum, Harold Schepers en Marc Fox, hadden een naslagbundel samengesteld voor het forum met daarin informatie over het fenomeen lobbyen, achtergrondinformatie over de forumdeelnemers en standpunten van de forumdeelnemers ten aanzien van lobbyen.

Lobbyen is niet moeilijk

De middag werd begonnen door W.H. Crane, *economic officer* van de Amerikaanse ambassade in Den Haag, die uiteenzette welke plaats het lobbyen in neemt binnen de politiek in de Verenigde Staten. Daarna hield dagvoorzitter Pijnenburg, universitair docent politieke wetenschappen aan de Erasmus Universiteit Rotterdam, een referaat waarin hij inging op de mythevorming rond lobbyen; lobbyen is helemaal niet zo moeilijk en bijzonder als mensen denken, de vraag of lobbyen wel of niet democratisch; als je uitgaat van de definitie dat lobbyen een informeel is en dat het plaatsvindt achter de schermen lijkt lobbyen erg ondemocratisch, maar hiertegenover staat dat de meeste politieke handelingen plaatsvinden binnen een kleine groep. Daarnaast ging hij in op de vraag of er meer controle moet komen op lobbyen.

De vraagstelling voor de eerste debatronde was: "Lobbyen is voor mij ...".

Al snel werd duidelijk dat lobbyen een hele hoop dingen kan betekenen en dat er nog geen algemeen geaccepteerde definitie van lobbyen is. Zo vond de heer Denig, directeur van het *public affairs*-bureau Denig Consultancy, dat lobbyen uitsluitend betrekking heeft op professionele activiteiten.

De heer Van Schouwenburg, *director Public Affairs* bij AT&T maakte bezwaar tegen de eerder door Pijnenburg gebruikte definitie dat lobbyen informeel is en achter de schermen plaatsvindt. Hij vindt dat openheid vaak wordt gebruikt door rechtzoekenden. Daarnaast werd duidelijk dat Greenpeace meer doet dan alleen actievoeren om haar doelen te bereiken. Greenpeace beschikt ook over een groep mensen die congressen en dergelijke bezoekt om daar te lobbyen.

De stelling voor de tweede debatronde luidde: "Lobbyen is een bedreiging voor democratisch bestuur, omdat het niet in de openbaarheid plaatsvindt".

De heer Koeckhoven, algemeen directeur van de Federatie van Land- en Tuinbouworganisaties Nederland, alsmede algemeen secretaris van de Katholieke Nederlandse Boeren en Tuinders Bond, is van mening dat inspraak zonder inzicht leidt tot een uitspraak zonder uitzicht en dat lobbyisten no-

dig zijn om het inzicht van de politici te vergroten. Hij is van mening dat controle op lobbyisten niet direct nodig is omdat lobbyen zelfregulerend werkt. Als je één keer foute informatie levert, hoef je nooit meer terug te komen bij een politicus.

De heer De Kok, gedurende elf jaar lid van de Tweede Kamer, wees er op dat politici niet alleen worden bezocht door lobbyisten, maar dat een groot deel van hun eigen werk ook bestaat uit lobbyen. Daarnaast is hij van mening dat politici veel beter functioneren door het bestaan van lobbyisten, omdat ze zo in plaats van uitsluitend de door ambtenaren opgestelde stukken over een bepaald onderwerp te lezen allerlei standpunten over een onderwerp kunnen horen door enkele lobbyisten met verschillende belangen ten opzichte van het bepaalde onderwerp uit te nodigen. De belangrijkste lobby vindt echter niet plaats op het niveau van de politiek, maar op het niveau van de ambtenarij. Hoe eerder je in een bepaald beleids- of wetgevingsproces begint met lobbyen, hoe beter de lobby.

De heer Vermeulen, lid van de Raad van Bestuur van de Bank Nederlandse Gemeenten, is, net als de heer Van Schouwenburg in de vorige debatronde, van mening dat lobbyen vaak zorgt voor meer openheid. Hij wijst op het dat er in Nederland zeer veel door de